

Redactare: Raul Popescu

RO

Tehnoredactare & DTP copertă: Mihail Vlad

Ilustrația copertei: Anca Tach

Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GRÜN, ANSELM

Frumusețea : o nouă spiritualitate a bucuriei de a trăi /
trad. din lb. germană de Monica Grigore. - Ed. a 2-a. - Pitești :

Paralela 45, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-973-47-2892-3

I. Grigore, Monica (trad.)

2

Schönheit – Eine neue Spiritualität der Lebensfreude
Anselm Grün

Copyright © 2014 Vier-Tuerme GmbH, Verlag,
97359 Münsterschwarzach Abtei.

Copyright © Editura Paralela 45, 2019

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci
înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind
dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparalela45.ro

ANSELM GRÜN

Frumusețea

O nouă spiritualitate
a bucuriei de a trăi

Ediția a II-a

Traducere din limba germană de
Monica Grigore

Editura Paralela 45

Frumusețea și frumusețile adorii

Călătăruța – Cinecăi. Nașterea moșilor

Martin

George

CUPRINS

Introducere.....	9
Frumosul la Dostoievski.....	25
Între ființă și senzație – Platon sau Kant?.....	49
Frumusețea lui Isus Cristos în <i>Evanghelia după Luca</i>	77
Paradoxala frumusețe a crucii în <i>Evanghelia după Ioan</i>	93
Frumusețea creației	115
Frumusețea limbii	133
Frumusețea limbii la Friedrich Hölderlin	137

Limba senzatională a lui Peter Handke.....	145
Limba literară și limba predicii	151
Frumusețea muzicii.....	155
Frumusețea artei vizuale.....	169
Frumusețea în arhitectură	171
Capacitatea de a transforma a imaginilor frumoase.....	179
Stiluri ale frumuseții	189
Frumusețea liturgică	197
Frumusețea trupului.....	215
Viața e frumoasă	229
Spre o spiritualitate a frumuseții...	241
Estetica și spiritualitatea lui Dorothee Sölle	247
Frumusețea ca zâmbet tandru al lui Isus – Simone Weil.....	257

Frumusețea și spiritualitatea moralizatoare – Carlo Maria Martini	271
Frumusețea din oameni – Evagrie Ponticul.....	285
Frumusețea ca patrie a inimilor – John O'Donohue	291
Șapte atitudini ale unei spiritualități a frumuseții.....	305
Câteva gânduri de încheiere	331
Surse și lecturi suplimentare	337

doresc, ca prin frumusețe, să vă lăsați atinși de Dumnezeu. Prin frumusețe, cred cu toată tăria, suntem deja atinși de un Dumnezeu, de cel care este iubirea. Dar frumusețea poate să și sperie. Este un Dumnezeu care ne scutură, care, prin frumusețe, ne pătrunde adânc și ne deschide în vederea a ceva care este mai presus de noi, ne conduce spre ceva mai presus de noi. Așa se întâmplă cu locul unei epifanii, dar și cu locul în care găsim voința de a trăi, mândgăierea și vindecarea rănilor noastre.

FRUMOSUL LA DOSTOIEVSKI

În căutările mele pe tema frumosului, am fost atins cel mai mult de cuvintele scriitorului rus Dostoievski: „Frumusețea va salva lumea.“ Așa că în acest prim capitol vreau să mă ocup mai serios de Dostoievski și de perspectiva lui asupra frumuseții. Despre Dostoievski se spune că mergea o dată pe an la Dresda, pentru a se reculege în fața icoanei Madonei Sixtine. Fiind întrebat de ce face asta, scriitorul a răspuns: „Trebuie ca măcar o dată pe an

să-mi pot ridica privirea spre o figură umană, ca să nu mă mai îndoiesc de mine și de ceilalți oameni.“

Vederea Madonei, pe care Rafael a pictat-o ca pe o femeie foarte frumoasă, avea un efect benefic asupra scriitorului. Simțea neapărat nevoia de a se umple de frumusețea Mariei. Acest fapt îi permitea să se accepte pe el însuși și să nu mai fie disperat de propria sa micime. Frumosul din Maria îi reda încrederea în oameni.

În viața sa, Dostoievski a întâlnit foarte mulți oameni răi și distructivi, iar în romane a scris despre josnicia și disperarea lor. Acceptarea frumosului din el i-a schimbat perspectiva asupra acestor oameni „răi“. A văzut, astfel, frumosul care exista încă în adâncul sufletului lor. Acel frumos l-a făcut

să spere că și acei oameni se pot lăsa atinși de frumos, depășind răul din ei.

Tema frumuseții apare la Dostoievski în romanul *Idiotul*. Heinrich Böll consideră că este cel mai bun roman cristic pe care îl știe. Bolnavul prinț Mîškin are ceva din puritatea și frumusețea lui Cristos coborât printre oameni. Tragic este că, în vremurile noastre, această limpezime interioară strălucește – spune Dostoievski – tocmai în aceste caractere bolnave. În acest roman, scriitorul rus ne oferă o discuție între ateul Ippolit și prințul Mîškin. Ippolit îi spune prințului: „Este adevărat, prințe, că ai susținut odată că lumea se va salva prin frumusețe? Cred că omul are astfel de gânduri frivole numai atunci când este îndrăgostit. Domnii mei, spuse el cu

voce tare, întorcându-se către ceilalți, prințul este îndrăgostit. Am văzut asta de cum a intrat. Nu te înroși, prințe, că o să-mi pară rău. Care frumusețea mântui lumea...? Ești un creștin fervent?“ (*Idiotul*)

Prințul nu răspunde la această întrebare. Iezuitul și cardinalul italian Carlo Maria Martini, care analizează această poziție în cartea lui *Care frumusețea salvează lumea?*, meditând pe marginea ei, interpretează tăcerea astfel: „Tăcerea lui pare să spună că frumusețea care va salva lumea este iubirea care împărtășește durerea.“

Sarcasmul din cuvintele lui Ippolit ne conduce spre o temă importantă: pe de o parte, e vorba despre efectul

salvator, vindecător și izbăvitor al frumuseții, iar pe de altă parte, despre două condiții necesare pentru a crede în puterea vindecătoare a frumuseții: iubirea și faptul de a fi creștin. Numai cine iubește poate descoperi frumosul în figura umană și în natură. Mai este nevoie și de spiritualitatea creștină, cu credința ei în întruparea lui Dumnezeu.

Frumosul este o întrupare a lui Dumnezeu. Așa devine Dumnezeu vizibil în materie, în lume. Încarnarea lui Dumnezeu în Isus Cristos este punctul culminant al acestei întrupări. În Isus cel omenesc – așa aflăm din *Evanghelia după Ioan* – ni se arată măreția și frumusețea lui Dumnezeu. El devine vizibil. Însă tot din Cristos vine și lumina frumuseții, care se

răsfrânge în tot frumosul pe care îl putem găsi la oameni și în natură.

Am fost obsedat de cuvintele astea: „Frumusețea va măntui lumea. Frumusețea va salva lumea.“ L-am citit din nou pe Dostoievski, am citit cărți despre el, mai ales pe cele scrise de Romano Guardini și Zenta Maurina. Am reflectat asupra frumuseții care ar trebui să salveze lumea. Pentru Dostoievski, această frumusețe este opusul utilitatii. Frumosul există și atât. Când totul devine utilitate, omul e privat de propria-i demnitate. Fără frumusețe – spune Dostoievski – omul se cufundă în disperare. Omul trebuie să înțeleagă fapta măntuitoare a lui Isus: a plantat frumusețea în sufletele oamenilor. „Cristos a sădit prin El însuși și prin cuvântul Lui idealul

de frumusețe, a hotărât că trebuie să-l planteze în sufletele oamenilor, cu convingerea că, având acest ideal în suflet, oamenii o să se înfrătească unul cu altul.“ (Zenta Maurina, 281)

De remarcat faptul că, aici, nu e vorba deloc despre îndemnul moral de a-ți iubi aproapele. Prin însuși faptul că l-am lăsat pe Isus să ne planteze în inimă sensul frumosului am devenit cu toții frați și surori. Așa reușim să ne transformăm relațiile pe care le avem cu ceilalți. Frumosul trezește în noi iubirea pentru frați și surori.

Uneori, la cursuri, propun următorul exercițiu: doi oameni se aşază unul în fața celuilalt. Unul închide ochii. Celălalt trebuie să-l privească pe primul cu ochii credinței, care nu cântăresc, nu îngroașă, nu judecă, ci doar

caută frumosul din acel om. Apoi rolurile se schimbă. Prin acest exercițiu oamenii devin frați și surori. Când văd frumosul în ceilalți, îl simt și în mine.

Dostoievski e citat adesea pentru considerațiile lui asupra frumuseții cuvintelor lui Isus – „Omul nu trăiește doar pentru pâine“. Iar autorul continuă: „Când nu ne gândim decât la pâine, plăcțiseala ne face să devenim cei mai răi dușmani.“ (Zenta Maurina, 281)

Ceea ce îi hrănește cu adevărat pe oameni și îi face să fie oameni este frumosul. Pentru scriitorul rus, frumosul nu este doar un concept estetic. Mai degrabă putem spune că, la Dostoievski, frumosul conține întotdeauna și binele. Are și o dimensiune etică, ba chiar și una religioasă.

Când o moașă de prin vecini s-a sinucis, Dostoievski, într-o scrisoare din 10 iunie 1876, ia drept cauză a aceluia eveniment utilitatea pură. El consideră că „Acea femeie a văzut frumusețea din lume și din oameni, aşa încât era însetată să facă și ea o faptă nobilă.“ (Zenta Maurina, 281) Totuși, acest mod de a vedea lucrurile a determinat-o să dispară. Acolo unde nu există noblețe, nu există niciun sens al vieții. Dostoievski continuă: „Sinuciderea acestei moașe este dovada originii spirituale a umanității. Omul nu poate trăi doar cu pâine, omul nu poate exista fără frumusețe.“ (Zenta Maurina, 282)

Dostoievski nu vrea să ne conducă într-o lume sfântă a frumuseții. Era conștient că există o tensiune între

dorința noastră de frumusețe și viața noastră plină de conflicte interioare, pe care, adesea, nu o putem considera frumoasă. Proclamă asta prin glasul bolnavului prinț Mîškin. Frumusețea sufletului și frumusețea trupească sunt ascunse, la acest personaj, în spatele unei boli. Pentru Dostoievski, frumusețea este „Nu o figură bine proporționată sau senină, ci una pe care se luptă Dumnezeu și diavolul, iar malurile opuse se ating. Frumos este orice om consumat de dorința de bine, chiar și atunci când cade pradă păcatului. Cu cât este mai puternică această dorință, cu atât este mai frumoasă figura persoanei.“ (Zenta Maurina, 283)

Tocmai de o față este fascinat prințul Mîškin: cea a Nastasiei Filippovna. El vede frumusețea din această figură.

În același timp, își dă seama că ea trebuie să fi suferit foarte mult. Prințul recunoaște o figură demnă și se întreabă: „Numai că nu știu dacă este și bună. Ah, dac-ar fi! Atunci totul ar fi salvat!“ (*Idiotul*) Apoi Dostoievski descrie această față: „Frumusețea ei orbitoare era aproape insuportabilă, frumusețea unei fetițe palide, cu obrajii ușor supții și niște ochi arzători. Stranie frumusețe! Prințul nu-și putea lua ochii de la fotografie. Deodată se scutură, privi în jur, apoi duse iute portretul la buze și îl sărută.“ (*Idiotul*)

Prințul sărută portretul fiindcă e plin de milă pentru nefericirea și deznașejdea acelei femei. Frumusețea îi arată în același timp situația disperată a femeii. Despre frumusețea Aglaiei Ivanovna, un alt personaj feminin